

**KUMULACJA, ROZDROBNIENIE ROSZCZEŃ
ZMIANA, COFNIĘCIE POWÓDZTWA**

KUMULACJA ROSZCZEŃ

Art. 191. Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto - gdy roszczenia są różnego rodzaju - o tyle tylko, o ile dla któregośkolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Kumulacja roszczeń polega na połączeniu w jednym pozwie kilku samodzielnych, niezależnych od siebie roszczeń dochodzonych przez powoda przeciwko temu samemu pozwanemu.

Kumulowane roszczenia nie muszą być powiązane w sposób faktyczny lub prawny, choć tego typu związki mogą między nimi zachodzić.

Tożsamość stron

Jeżeli roszczenia są
różnego rodzaju, to nie
można skumulować
roszczenia, które należy
do SO lub SR, bez względu
na wartość przedmiotu
sporu, z roszczeniem, dla
którego ten sam sąd nie
jest właściwy (wyjątek: art.
17 pkt 1 *in principio* KPC)

Jeżeli roszczenia są
różnego rodzaju to,
roszczenia te muszą
należać do tego samego
rodzaju postępowania
procesowego (zob. jednak
art. 444 KPC, art. 458 § 2
KPC, art. 58 KRO)

Warunki
dopuszczalności
przedmiotowej
kumulacji
roszczeń

Tożsamość trybu ->
WYJĄTEKI - art. 618 KPC

Ta sama właściwość
rzeczowa sądu dla
połączonych roszczeń

Roszczenia skumulowane sąd rozpoznaje łącznie (aczkolwiek możliwe jest zarządzenie oddzielnej rozprawy co do niektórych z połączonych roszczeń - art. 218 KPC).

W stosunku do wszystkich skumulowanych roszczeń przeprowadzone jest jedno postępowanie dowodowe i w konsekwencji rozstrzyga się o nich jednym wyrokiem (sąd może jednak wydać wyrok częściowy - art. 317 § 1 KPC – w sytuacji gdy do rozstrzygnięcia nadają się tylko niektóre ze skumulowanych roszczeń zgłoszonych w pozwie).

Kumulację przedmiotową roszczeń odróżnić należy od kumulacji podmiotowej występującej przy współuczestnictwie formalnym (art. 72 § 1 pkt 2 KPC).

Niedopuszczalna kumulacja roszczeń, tj. naruszenie wymogów tożsamości trybu lub właściwości sądu (naruszenie art. 191 KPC)

spowoduje rozdzielenie spraw i przekazanie ich do rozpoznania we właściwym trybie, stosowanie do art. 201 KPC lub do właściwego sądu stosowanie do art. 200 KPC.

ART. 505³ – POSTĘPOWANIE UPROSZCZONE

§ 1. Jednym pozwem można dochodzić tylko jednego roszczenia.

§ 2. Połączenie kilku roszczeń w jednym pozwie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z tego samego stosunku prawnego lub kilku stosunków prawnych tego samego rodzaju. W przypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządza zwrot pozwu bez wezwania do usunięcia tego braku. Jeżeli w terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie powód cofnie pozew w zakresie żądań niepodlegających łączeniu, pozew w pozostałej części wywołuje skutek od daty jego pierwotnego wniesienia.

ŻĄDANIE EWENTUALNE

Zgłoszenie żądania ewentualnego stanowi szczególny przypadek kumulacji przedmiotowej w procesie. Mianowicie sąd orzeka o żądaniu ewentualnym wtedy, gdy oddali powództwo o świadczenie zgłoszone na pierwszym miejscu (zob. wyrok SN z 26 stycznia 1979 r., IV CR 403/78).

ROZDROBNIENIE ROSZCZEŃ

Instytucja rozdrobnienia roszczeń obejmuje sytuacje, w której powód zgłasza roszczenie procesowe obejmujące jedynie część roszczenia materialna prawnego, do czego ma prawo zgodnie z zasadą dyspozycyjności materialnej.

Kodeks postępowania cywilnego w postępowaniu zwykłym tej kwestii nie normuje rozdrobnienia roszczeń.

W braku zakazu judykatura (zob. m.in. uchwała SN z dnia 5 lipca 1995 r., III CZP 81/95) i nauka dopuszczają rozdrabnianie roszczeń, z wyjątkiem świadczeń niepodzielnych.

ROZDROBNIENIE ROSZCZEŃ – POSTĘPOWANIE UPROSZCZONE

Ograniczenie dopuszczalności rozdrobnienia roszczenia występuje jednak w postępowaniu uproszczonym.

Zgodnie z art. 505³ § 3 KPC, jeżeli powód dochodzi części roszczenia, sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym **tylko wtedy, gdy postępowanie to byłoby właściwe dla całego roszczenia** wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda, w przeciwnym wypadku sprawa rozpoznawana jest z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym.

powód dochodzi
jedynie części
roszczenia, pomimo
że jest ono
wymagalne w
całości

sąd nie rozstrzygnął
o całości roszczenia,
którego dochodził
powód, a strona nie
wniosła o
uzupełnienie wyroku

**Do
rozdrobienia
roszczenia
może dojść w
sytuacji, gdy**

sąd częściowo
umorzył
postępowanie na
skutek częściowego
cofnięcia pozwu bez
zrzeczenia się
roszczenia

proces o roszczenia
majątkowe był
wszczęty przez
prokuratora, przy czym
strona nie brała w nim
udziału, może ona
wówczas wytoczyć
ponowne powództwo,
domagając się
zasądzenia roszczenia
w części, w jakiej nie
było uwzględnione

ZMIANA POWÓDZTWA

Art. 193. § 1. Zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu.

§ 2. Jeżeli w myśl przepisu poprzedzającego zmiana nie jest dopuszczalna, a powód zmienia powództwo w ten sposób, że występuje z nowym roszczeniem obok pierwotnego, sąd rozpoznaje nowe roszczenie jako sprawę oddzielną, jeżeli jest dla niej rzeczowo i miejscowo właściwy, w przeciwnym zaś razie przekazuje sprawę sądowi właściwemu. Gdy jednak zmiana taka następuje w sądzie rejonowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi okręgowemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy.

§ 2¹. Z wyjątkiem spraw o roszczenia alimentacyjne zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie procesowym. Przepis art. 187 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego, w innych zaś wypadkach - z chwilą doręczenia pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu.

Cofnięcie pozwu w zakresie
roszczenia pierwotnego
(wyrok SN z 24 lutego 2015 r.,
IV CSK 188/14)

Zamiast
roszczenia
pierwotnego

Przedmiotowa
zmiana
powództwa

Wystąpienie
przez powoda z
nowym
roszczeniem

Obok roszczenia
pierwotnego
(kumulacja
roszczeń w
sprawie)

Istota zmiany powództwa polega na **zachowaniu ciągłości postępowania** przy zmianie jego elementów. Pomiędzy pierwotnym a następnym żądaniem powinna istnieć więź materialnoprawna i logiczny związek, powinny one mieścić się w granicach tego samego stosunku prawnego (post. SN z 2 czerwca 1965 r., II CZ 51/65)

Zmiana
powództwa
może dotyczyć

żądania

podstawy
faktycznej
żądania

żądania i jego
podstawy
faktycznej

Zmiana żądania może być ilościowa (np. rozszerzenie żądania) lub jakościowa (np. żądanie zapłaty zamiast wydania rzeczy).
Zmiana podstawy faktycznej żądania polega na oparciu tego samego żądania na innych okolicznościach faktycznych (np. dochodzenie przez powoda zapłaty z tytułu umowy najmu, a po zmianie powództwa jako podstawę powód wskazuje umowę pożyczki).

ORZECZNICTWO

Zmiana nie musi obejmować ani całości powództwa, ani wszystkich wskazanych elementów i może ograniczać się do części sformułowanego żądania, jednego lub kilku innych elementów powództwa (wyr. SN z 20 października 2005 r., IV CK 298/05).

Samo jednak wskazanie alternatywnej podstawy materialnej dochodzonego roszczenia procesowego, bez zmiany żądania i okoliczności faktycznych ich uzasadniających nie stanowi przedmiotowej zmiany powództwa (wyr. SN z 21 maja 2009 r., V CSK 439/08).

Dopuszczalność
zmiany powództwa

Zmiana powództwa
jest dopuszczalna
tylko wówczas, **jeżeli
nie wpływa na
właściwość sądu.**

W wypadku
niedopuszczalnej
zmiany powództwa,
polegającej na
wystąpieniu przez
powoda z nowym
roszczeniem obok
pierwotnego, **sąd
rozpoznaje nowe
roszczenie jako
sprawę oddzielną.**

Gdy jednak
rozważana zmiana
następuje w sądzie
rejonowym, należy
przekazać całe
zmienione powództwo
sądowi okręgowemu,
który dla zmienionego
powództwa jest
rzeczowo i miejscowo
właściwy.

Zmiana powództwa polegająca na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast pierwotnego zawiera w sobie **dorozumiane częściowe cofnięcie pozwu w zakresie pierwotnie zgłoszonego żądania**. Taka zmiana jest zatem czynnością procesową złożoną, obejmującą cofnięcie powództwa w zakresie dotychczasowego roszczenia oraz wniesienie innego powództwa zawierającego roszczenie nowe. Jej skuteczność po rozpoczęciu rozprawy jest uzależniona od zgody pozwanego albo musi być połączona ze zrzeczeniem się roszczenia i podlega kontroli sądu, który powinien umorzyć postępowanie w tym zakresie (uchw. SN z 13 kwietnia 1988 r., III CZP 24/88)

Zaakceptowanie przez sąd cofnięcia dotychczasowego żądania pozwu powinno być **jasno wyrażone w orzeczeniu o umorzeniu postępowania** i nie może go zastąpić domniemanie, że sąd, rozpoznając nowe żądanie, zaakceptował w ten sposób rezygnację powoda z roszczenia dotychczasowego (por. uchw. SN z 8 marca 2007 r., III CZP 165/06)

Jeżeli pozwany nie wyrazi zgody na rozważaną zmianę powództwa, albo zostanie ona uznana przez sąd za **niedopuszczalną** (art. 203 § 4 KPC), nowe roszczenie będzie rozpoznane jako oddzielna sprawa.

w
postępowaniu
uproszczonym
(art. 505⁴ § 1
KPC)

w postępowaniu
apelacyjnym (art. 383
KPC), kasacyjnym (art.
383 w zw. z art. 398²¹
KPC) wywołanym
wniesieniem skargi o
stwierdzenie
niezgodności z prawem
prawomocnego
orzeczenia (art. 383 w
zw. z art. 398²¹ w zw. z
art. 424¹² KPC)

Zmiana powództwa
bez ograniczeń
możliwa jest w
postępowaniu przed
sądem I instancji.
**Ograniczenia zmiany
powództwa
występują**

w sprawach
gospodarczych
(art. 458⁸ § 1
KPC)

w
postępowaniu
nakazowym po
wniesieniu
zarzutów (art.
493 § 3 KPC)

UWAGA! W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

UWAGA! W toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w przypadku zmiany okoliczności powód może żądać, zamiast pierwotnego przedmiotu sporu, jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy

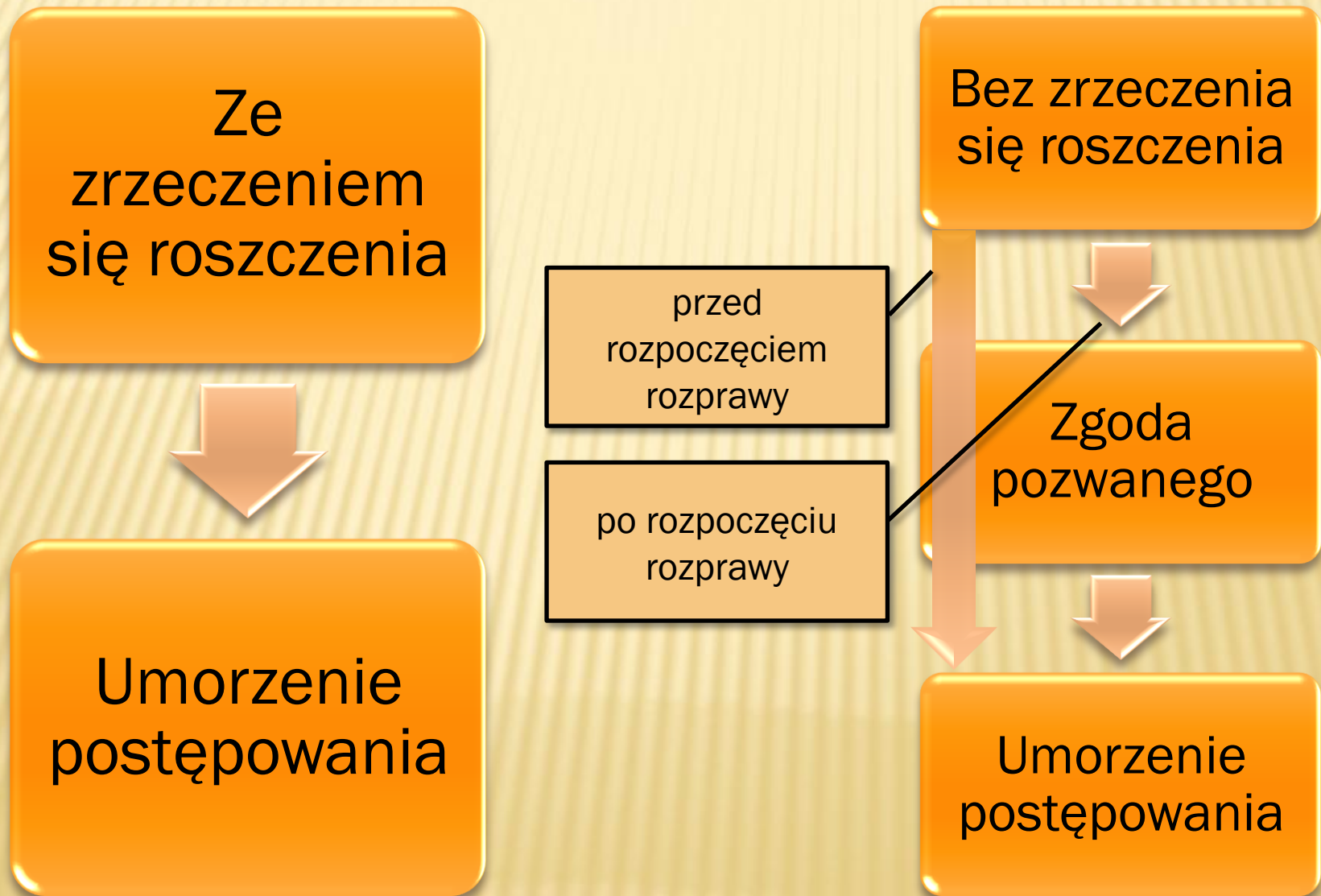
Skutki zmiany powództwa

Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki, jakie ustawa wiąże z doręczeniem pozwu pozwanemu w zakresie nowych żądań powstają z chwilą doręczenia pozwu pozwanemu pisma zawierającego zmianę. Pismo to powinno odpowiadać wymaganiom pisma procesowego (art. 126 i n. KPC), a w zakresie osnowy wymaganiom pozwu (art. 187 KPC).

W sprawach o roszczenia alimentacyjne oraz w postępowaniu odrębnym z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (zob. art. 466 KPC) zmiana powództwa dopuszczalna jest w formie ustnej. W takim wypadku skutki, jakie ustawa wiąże z doręczeniem pozwu pozwanemu w zakresie nowych żądań powstaną z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego.

W wypadku, gdy zmiana powództwa dotyczy żądania i powoduje zmianę wartości przedmiotu sporu, to obowiązkiem powoda jest wskazanie aktualnej wartości przedmiotu sporu. Powyższy obowiązek ściśle wiąże się z obowiązkiem uiszczenia lub uzupełnienia opłaty, który powstaje na skutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania (art. 130³ § 2 KPC) (post. SN z 2 października 2008 r., II CZ 72/08)

COFNIĘCIE POZWU

Pozew może być również cofnięty po wydaniu wyroku, ale przed jego uprawomocnieniem się i jego zaskarżeniem (art. 332 § 2 KPC).

Pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego (art. 203 § 2 KPC).

W razie cofnięcia pozwu poza rozprawą przewodniczący odwołuje wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu zawiadamia pozwanego, który może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów. Gdy skuteczność cofnięcia pozwu zależy od zgody pozwanego, niezłożenie przez niego oświadczenia w tym przedmiocie w powyższym terminie uważa się za wyrażenie zgody (art. 203 § 3 KPC).

Co do zasady, sąd jest związany cofnięciem pozwu i dla jego skuteczności nie jest konieczne zatwierdzenie go przez sąd lub wyrażenie przez sąd zgody. Sąd **może uznać za niedopuszczalne** cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia **tylko wtedy**, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa (art. 203 § 4 KPC).

Ponadto, w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, sąd uzna cofnięcie pozwu oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za niedopuszczalne gdyby czynności te naruszały słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego (art. 469 KPC).

Skuteczne cofnięcie pozwu obliguje sąd do **umorzenia postępowania** (art. 355 § 1 KPC). Postanowienie o umorzeniu postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew w piśmie procesowym (art. 355 § 2 KPC).

W wyniku nowelizacji KPC na mocy ustawy z 4 lipca 2019 r. zmieniony został przepis 497 § 1 KPC, zgodnie z którym w przypadku cofnięcia zarzutów sąd stwierdza postanowieniem, że nakaz zapłaty pozostaje w mocy i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu, a przepis art. 203 § 3 KPC będzie miał zastosowanie odpowiednio. Przy czym w przypadku, o którym mowa w art. 203 § 4 KPC, sąd może uznać cofnięcie zarzutów za niedopuszczalne.